

POGRZEŚĆ (156) *vb pf*

o jasne; w *inf* -é- *OpecŻyw* (2), -e- (1) *Mącz*; w *part praet act e* *pochylony*; *pogrzebł i imp z tekstów nie oznaczających é*; w pozostałych formach *e jasne*.

inf *pogrześć* (20). ◇ *fut 1 sg* *pogrzebę* (2). ◇ *2 sg* *pogrzebiesz* (3). ◇ *3 sg* *pogrzebie* (4). ◇ *2 pl* *pogrzebiecie* (1). ◇ *3 pl* *pogrzebą* (5). ◇ *praet 1 sg m* *pogrzebłem*, -em *pogrzebł* (3). *f* *pogrzebłam*, -em *pogrzebła* (2). ◇ *3 sg m* *pogrzebł* (15). *f* *pogrzebła* (5). ◇ *1 pl m pers* *pogrzeblimy* (1). ◇ *3 pl m pers* *pogrzebli* (43). *subst* *pogrzebły* (2). ◇ *imp 2 sg* *pogrzeb* (8). ◇ *1 pl* *pogrzebmy* (1). ◇ *2 pl* *pogrzebcie* (1). ◇ *3 pl* *niechaj pogrzebą* (1). ◇ *con 1 sg m* *bych pogrzebł* (3). ◇ *2 sg m* *byś pogrzebł* (2). ◇ *3 sg m* *by pogrzebł* (5). *f* *by pogrzebła* (2). *n* *by pogrzebło* (1). ◇ *2 pl m pers* *byście pogrzebli* (1). ◇ *3 pl m pers* *by pogrzebli* (4). ◇ *impers praet* *pogrzebi(o)no* (8). ◇ *part praet act* *pogrzebszy* (6) *BierEz*, *HistJóz*, *BibRadz*, *HistRzym*, *BudBib*, *PudlFr*, *pogrzebwszy SkarŻyw* (4).

Sł stp notuje, *Cn brak*, *Linde XVI i XVIII w*.

Pochować zmarłego, urządzić pogrzeb; sepelire HistAl, Vulg, PolAnt; ponere cadaver Vulg; curare a. adiutare a. facere funus Calag [w tym: kogo, co (152)] (156) : Potym obrociwłfy sie ku swym przyiacielom mowiła. [...] nieodéymuycie go ieffcze odemnie/ ijjzbyście go pogrzebli *OpecŻyw* 157, 157, 157v; *HistJóz* E4 [2 r.]; Proszę niechay mię pogrzebą ręce twoie nałaskawże. *HistAl* G2, H; *GliczKsiąż* O3; *BibRadz* *Gen* 35/29, 3.Reg 2/31, *Act* 5/6, 9; *BielKron* 57v, 141 [2 r.], *Kkkk2v*; *RejAp* 169; *HistRzym* 56, 70v; Trycezemy czytano żałomlą śpiewano/ Potym ciało do zyemie w kościele śchowano. Kámień też marmorowy ná wirzch poštawiono/ Owa z wielkim doštátkiem stárcá pogrzebiono. *HistLan* E4v; *BudBib* *Deut* 21/23, 3.Reg 2/31, 13/31, 4.Reg 9/10; Y śzedł Iozef áby pogrzebł oycá swego/ fli też z nim wżycy śludzy Fáráonowi *CzechRozm* 109v; *Calag* 65; Po śmierci iego wielki się lud do iego ciała zbiegł: nogi iego całuiąc y rozmáicie go czcząc: tak iłz go z wielką trudnością pogrzebiono. *SkarŻyw* 293, 51, 62, 102 [2 r.], 135, 356 (12); *GórnTroas* 29; *KochFrag* 46; *LatHar* 443; *WujNT* *Matth* 8 arg, 21, *Luc* 9/59, *Act* 5/6, 9, 8/2; *SkarKaz* 44a; [*WerReguła* 47].

pogrześć z kim [= włożyć z kimś do grobu] (1): *Ewánielią S. Máttheuszá* *pogrześć zlobą* *kazał. SkarŻyw* 537 *marg*.

pogrześć w czym (16): A potym *Abráhám* *pogrzebł żonę swoię Sarę/ w iáłkini dwoiákicy ná polu BibRadz* *Gen* 23/19; *BudBib* *Gen* 25/9, *Deut* 34/6; *SkarŻyw* 286, 485, 567. *Cf* »ciało pogrześć«, »pogrześć w grobie«.

pogrześć gdzie (38): *OpecŻyw* 165v, 166; yż bych iechał a pogrzebł oycá mego wziemi *Chánaan HistJóz* E4, E3v; Czytamy o *Abrahámie Pátryárchu Świętym/ iż był kupił rolę álbo ziemię/ v Ephroná między Pogány ná ktorey pogrzebł Sarę żonę swoię. KrowObr* 104v; I pogrzebli go [*Jozuego*]/ ná gránicách dzierzawy ie⁸⁰/ w *Támnáthfáre/ kthore leży ná gorze Efráim Leop Ios* 24/30, 4.Reg 10/35, 2.Par 26/22[23], *Tob* 4/5; *BibRadz* *Iudic* 2/9, 2.Reg 3/32, 3.Reg 15/8, *Is* 53/9, *Act* 5/10; *OrzRozm* S; *BielKron* 13v, 179v; *HistRzym* 56, 70v; *Izafz* nie wie gdzie bogaczá pyźnego pogrzebiono? *RejZwierc* 53v; *BudBib* *Gen* 47/29, 48/7, *Deut* 34/6, *Ios* 24/30, 33, 4.Reg 12/21, 2.Par 24/25; *SkarŻyw* 136, 429, 485; Zá tym ciało *Mistrzowe ná Malborg* *wieziono/ Y pobitych Kontorow gdzie ich pogrzebiono. StryjKron* 532; *WujNT* *Act* 5/10. *Cf* *Zwroty*.

W połączeniu szeregowym (1): Y będą dnia onego od Páná pobići od iedne⁸⁰ końcá źiemie áz do drugiego/ Nie będą ich płákác áni zbierác/ áni ich pogrzebą/ ále będą ná źiemni iáko gnoy. *BibRadz Ier 25/33*.

W charakterystycznych połączeniach: pogrześć bogacza, matkę (2), ojca (9), przyjaciela, starca; pogrześć na drodze (2), pod drzewem (2), na gorze, na granicy dziedzictwa (dzierzawy) (3), na pagorku (w pagorku) (2), w skale, w skrzyni, w szacie; z (wielką) czią pogrześć (6), z pilnością, z (wielką) trudnością (3), z wielkim dostatkim, z wielkim płaczem.

Zwroty: »ciało pogrześć« [w tym: gdzie (5), w czym (1)] = *sepelire corpus PolAnt, Vulg* [szyk zmienny] (27): *OpecŻyw 156, 163v; HistRzym 71, 83, 132v*; A przyśedłzy wczniowie iego wzięli ćiało iego/ y pogrzebli ie. *BudNT Matth 14/12*; Ia ługá Chryftułow Philip/ ćiała tych świętych w domem moy porwał y pogrzebł. *SkarŻyw 566, 15, 47, 62, 63, 70 (16)*; A gdy czás przydźie oftátniéy potrzebie/ Ledwé fye naydźie/ kto ćiało pogrzebie *KochPieś 17*; Záráz po śmierći moiéy pogrzebłzy mé ćiało/ Tám rzeczy moię dayćie/ gdzie fye nápińało. *PudłFr 77; ArtKanc S17v; WujNT Matth 14/12; SkarKaz 118b*.

»pogrześć w grobie« = *sepelire in sepulcro Vulg, PolAnt; ponere cadaver in sepulcro Vulg (9)*; y pogrzebli go finowie iego wgroye [!] na żyemý którą był kupił abram *HistJóz E4, E4*; Y pogrzebł go [męża bożego] w grobie fwoim *Leop 3.Reg 13/30, 1.Mach 2/11; BibRadz Gen 23/6; BudBib Gen 47/30, 2.Reg 4/12, 3.Reg 13/31; SkarŻyw 227*.

»kości [czyje] pogrześć [gdzie]« = *ossa sepelire Vulg, PolAnt* [szyk zmienny] (4): *Leop Ios 24/32; BibRadz 2.Reg 31/13*; Potym wzięli kości ich/ y pogrzebli pod drzewem w Iawefzu *BudBib 1.Reg 31/13, Ios 24/32*.

»uczciwie, z wielką poczesnością, z uczciwością, w zacności pogrześć« [w tym: gdzie (1)] = *sepelire bene a. gloriose PolAnt* [szyk zmienny] (3:3:2:1): Tedy Krol obroćiwłzy fie do śćiány vmárł/ á fyn go z wielką pocześnością pogrzebł. *HistRzym 90v, 83, 132v*; y fćarzał fie wzacności/ á pogrzebłzy świekry vmárłe wczćiwie/ zołtał dziedzicem włzytych máiętności *BudBib Tob 14/14, Tob 14/10; SkarŻyw 47, 52, 63, 537*.

»pogrześć umarłego« [w tym: gdzie (3)] = *sepelire mortuum PolAnt* [szyk zmienny] (11): Zoná iedná mężá fwego/ Pogrzebłzy go vmárłego. Závždy on grob náviedzála/ Śmierci mężowey płákála. *BierEz G4v; BibRadz Gen 23/4, 6 [2 r.], 8, 11, 13, 15*; Mandare aliquem humo aut sepulturae, Pochowác/ Pogrześć/ vmárłego. *Mącz 206b; BudBib Tob 14/14; SkarŻyw 51*.

»pogrześć w ziemi, w ziemię« [szyk zmienny] (1:1): A gdi wyeczor załchedl wzyemyą za ifdbą wełpolek y fpanya kthora ym fzwieczila [ciało zabitego] pogrzebli. *LibMal 1551/166v; ArtKanc S17v*.

»żywo pogrześć« (1): Bochmy tobie nigdy w oczy fńadz nie godni poyrzeć Godniey by fńadz abys nas dał włzytki żywo pogrzełcz *RejJóz O8*.

Szereg: »(nie, ani) (o)plákác i (ani, nie) pogrześć« = *ponere cadaver et plangere Vulg; sepelire et plangere PolAnt* [szyk 3:2] (5): *Leop 3.Reg 13/30*; A będą go płákác włzytek Izráel/ y pogrzebą go *BudBib 3.Reg 14/13, 3.Reg 13/29, Ier 16/4, 6*. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

Przen (7) : Y tak rozumieią niektórzy z Doktorow/ iż Apoštoł Páweł ś. o Chryštułowym kápláníftwie wedle Melchifedechá chcąc náuczyć: te táiemnice w onych łłowiech pogrzebł/ gdy tak mowi: [...] *SkarKaz* 155a.

Zwroty: »w grobie serca pogrześć« (1): Dáy mi cie boga mégo wgrobie fertza meégo pogrzéltz/ oplakatz ij ftrzędz/ ijbzych tobie pogrzebiony í tobą zaflużylybch ku chwále zmárwy [!] wftaniá przyftz *OpecŻyw* 159v.

»w piekle pogrześć« (1): żeby nas to nie potrzebne pijańftwo do czego dziwnego nie domieściło/ y z onym Bogaczem (ktory też nie miał w iedzeniu y w pićiu miáry) w piekle nie pogrzebło. *WerGośc* 261.

a) Spowodować śmierć (2) : otworzę wrothá dzikim źwirzethom ná was/ á mieczowi frogiemu dam iuż pogrześć was *RejZwierc* 188v; *PudłDydo* B4.

b) Być miejscem czyjegoś grobu (2) : Egípt ie zbierze w kupę/ á Memffis ie pogrzebie. *Leop Os* 9/6; *BudBib Os* 9/6.

a. Stracić przez śmierć (3) : LVcyan [...] w dwánaście lat pogrzebwłzy oycá y mátkę/ máiętność fwoię vbogim rozdał *SkarŻyw* 46, 13, 15.

Synonimy cf POGRZEBAĆ.

Formacje współrdzenne cf GRZEŚĆ.

Cf **POGRZEBIENIE, POGRZEBION**